بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

پشت بە حوکمی برگەی (١) لە ماددەی (٥٦)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراوو، لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان، پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق لەدانیشتی ئاسایی ژمارە (١٥)ی ڕۆژی ٢٣/١١/٢٠١٠ بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (١٥)ی ساڵی ٢٠١٠

یاسای قەرەبووکردنەوەی ڕاگیراوان و حوکمدراوان لە کاتی بێ تاوانی و دەرچوونیان لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق

ماددەی یەکەم:

یەکەم: نابێ هیچ کەسێك گلبدرێتەوە یان بگیرێ بەپێی یاسا نەبێ و لەسەر بڕیارێك نەبێت کە لایەنێکی دادوەریی تایبەت دەری چواندبێت و، هەر کەسێکیش مافی ئەوەی هەیە کە دادگایی کردنێکی دادپەروەرانە و خێرا بکرێ لە بەردەم دادگای تایبەتمەند دا.

دووەم: بەپێی یاسا، لە جێگا تایبەتیەکانی گیراواندا نەبێت، ناشێ کەس بگیردرێت بە مەرجێکیش چاودێری تەندروستی و کۆمەلآیەتی بیگرێتەوە و بکەوێتە ژێر ڕکێفی دەسەلآتی حکومەتەوە، پێویستیشە ڕێز لە باوەڕی ئایینی و پرنسیپەکانی ڕەوشتی کەسی گیراو بگیرێت.

سێیەم: هیچ لایەنێکی غەیرە حکومی یان حکومی نا تایبەتمەند بۆی نییە شوێنی گلدانەوەی کەسەکانی هەبێ یان بەهەر بیانوویەك کەسێك گلبداتەوە.

ماددەی دووەم:

هەر کەسێك بەناڕەوا گلدرایەوە یان گیرا یان ماوەی گیرانەکەی لە ڕادەی یاسایی ڕەت بووبێ یان بە سزایەکی وا حوکم درابێ کە ئازادییەکەی لێ سەندبێتەوە لە لایەن لایەنە دادوەرییە تایبەتیەکانەوە بەبێ بەڵگەی یاسایی، لە دواییدا بڕیارێك بە ڕەت کردنەوەی سکالآکەی یان ئازاد کردنەکەی دەرچوو بێ و داواکارییەکەی داخرا یاخود بەبێ تاوان حوکم درا و بڕیارەکەش ڕادەی بنبڕی بەپێ یاسا جێبەجێ

کراوەکان وەرگرتبێت، ئەوا ئەو کەسە بۆی هەیە داوای قەرەبوو کردنەوەی ماددی ومەعنەوی لە بارەی ئەو زەرەروزیانەی بکات کە لە ئەنجامی گرتن وحوکمدانی لێی کەوتووە.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: لیژنەیەك لە دادگاکانی تێهەڵچوونەوە کە لە ماددە (١٤)ی یاسای دەسەڵاتی دادوەری ژمارە (٣٣)ی ساڵی ٢٠٠٧ دا هاتووە لە سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو ئەندامیەتی دوو لە دادوەرانی بۆ هەر یەك لە دادگاکانی تێهەڵچوونەوە پێك دەهێنرێ بۆ تەماشاکردنی داواکاری قەرەبووکردنەوەو بڕیارەکانیشی شایانی تانوت لێدانن لەبەردەم دەستەی گشتی دادگای پێداچوونەوە (التمييز).

دووەم: دادگاکانی تێهەڵچوونەوە لە شوێنی نیشتەجێی داواکاری قەرەبووکردنەوە یان شوێنی گلدانەوە یان گرتن یان حوکمدان تایبەتمەندە بە تەماشاکردنی داواکاری قەرەبووکردنەوە.

ماددەی چوارەم:

داواکردنی قەرەبووکردنەوە بە پێی ئەم رێکارانەی خوارەوە دەبێ:

یەکەم: داوای قەرەبووکردنەوە پێشکەش بەو لیژنانە دەکرێت کە لە دادگاکانی تێهەڵچوونەوە پێك هێنراون و حکومەتیش ئاکامی قەرەبووکردنەوەکە لە ئەستۆ دەگرێت پاش ئەوەی بڕیاری لیژنەکان پلەی کۆتایی وەردەگرن.

دووەم: بە پێی ئەم یاسایە پاش تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر وەرگرتنی بڕیاری ئازاد کردنی یان حوکمدان بەبێ تاوانی پلەی کۆتایی گوێ لە داواکاری قەرەبووکردنەوە ناگیرێ.

سێیەم: مافی قەرەبووکردنەوە لە کاتی مردنی خاوەن ماف تەنها بۆ هاوسەر و منداڵ ودایك وباوك دەگوازرێتەوە.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: قەرەبووکردنەوەی ئەدەبی لەسەر بنەمای ئەو ئازارو ناخۆشیانە دەخەملێنرێ کە زیان پێکەوتوو تووشی هاتووە و ئەوەی کە کاری لە ناوبانگ یان پێگەی کۆمەڵایەتی یان وەزیفی کردووە.

دووەم: قەرەبووی ماددی لەسەر بنەمای ئەوەی لە دەستی چووەو ئەو زیانەی لە ماوەی گلدانەوە یان گرتن یان حوکمدانەکەی دەخەملێندرێ.

سێیەم: پێویست لەسەر ئەنجومەنی دادوەری بڕیارەکانی حوکمدان بەبێ تاوانی (براءة) و ئازاد کردنی ئەو کەسەی بێتاوانی دەسەلێندرێ یان ئازاد دەکرێت لە دوو رۆژنامەی رۆژانەی هەرێمدا بلاوبکاتەوە.

ماددەی شەشەم:

وەزیری دارایی لە پاڵ فرمانەکەیەوە مافی ئەوەی هەیە بگەڕێتەوە سەر شکایەتکار یان خەبەردەر یان شاهید کە بوونەتە هۆی گلدانەوە یان گرتنەکە یان حوکمە نایاساییەکە لە بارەی ئەو قەرەبووکردنەوەیەی کە داویەتی، ئەگەر ساغ بووەوە کە شکایەتەکە فێڵە یان خەبەردانەکە درۆیە یانە شایەدییەکە ناهەقە.

ماددەی حەوتەم:

ئەگەر ئەنجومەنی دادوەریی هەرێمی کوردستان بە پێی ئەو زانیاریانەی لە لایەتی یان لەسەر راسپاردەی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە، یان سەرۆکی دادگای تاوانەکانی تایبەتمەند بینی هەڵەیەك لە رێکارە دادوەریەکان هەیە، یان هەڵەیەك لە دادوەرێکەوە روویداوە بووەتە هۆی گرتنی تومەتبار بەبێ هەق، یاخود حوکمدانی بەبێ بەڵگەیەکی یاسایی، دەبێ دادوەری ناوبراو بەپێی یاسای دەسەڵاتی دادوەریی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (٢٣)ی ساڵی ٢٠٠٧ بۆ لێژنەی کاروباری دادوەرانی رەوانە بکات.

ماددەی هەشتەم:

سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری هەرێمی کوردستان بۆی هەیە، رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنی.

ماددەی نۆیەم:

حوکمەکانی یاسای شارستانی و یاسای دادبینی شارستانی و سەلماندن بە جۆرێك جێبەجێ دەکرێن کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك نەبن.

ماددەی دەیەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی یازدەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

محمد قادر عبدالله

(د. کەمال کەرکووکی)

سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

هۆیە پێویستیەکان

لە یەکەمین گرەنتی کە سەروەریی یاسا و پاراستنی مافی هاوولاتیان پارێزگاری کردنە لە ئازادی کەسایەتی کە لە بنچینەدا مرۆڤ بێ تاوانە تاکو بە دادگایی کردنێکی دادوەرانە تاوانی لەسەر دەچەسپێ و هەموو گرەنتیەکی بۆ فەراهەم دەکرێ بۆ بەکارهێنانی مافی پارێزگاریی لە خۆکردنی و لەبەر ئەوەی گرتن ڕێکارێك بووە لەوانەیە زەروورەت پێویستی بووە یان یاسا لە هەندێ تاوان بە واجیی زانیوە. لەبەر ئەوەی بەکارهێنانی ئەم مافە بە دادوەریی سپێردراوە و لە پێناوی چارەسەرکردنی حاڵەتەکانی قەرەبووکردنەوەی گلدراوان و گیراوەکان و حوکمدراوەکان بەبێ بەڵگەیەکی یاسایی و بۆ لادانی هەموو زێدەڕۆییەك بۆ سەر ئازادی و بەردەوام بوونی ژیانی بە کەرامەت بۆ لابردنی غەدر لە زیان لێکەوتووان و لە پێناوی قەرەبووکردنەوەی ئەو زیانانەی ماددی و ئەدەبی کە پێی گەیشتووە لە ئەنجامی ئەو زێدە ڕۆییە بۆ سەر ئازادییەکەی، ئەم یاسایە دەرچوێنرا.

تێبینی ئەم یاسایە بەبریاری ژمارە (٢٠) ی ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە دەرچوێنرا